

UO‘K 339.466.54

AUTSORSING XIZMATLARIDAN MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA FOYDALANISH XAVFI, SAMARADORLIGI VA SIFATINI BAHOLASH TAHLILI

Ergasheva Nasiba Raxmatullayevna-mustaqil izlanuvchi (DSc), ORCID: 0009-0002-6479-6709,
E-mail: nasibaergasheva1988@gmail.com

Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti, Qarshi sh., O‘zbekiston

Annotatsiya. *Autsorsing xizmatlaridan maktabgacha ta'lim tashkilotlarida foydalanish xavfi, samaradorligi va sifatini baholash muammolari va ularning yechimini topish hozirgi vaqtda eng dolzarb masalalardan hisoblanadi. Maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida 3-6 yoshdagi bolalarni ovqatlantirish, dars berish hamda har xil mashg'ulotlar bilan shug'ullantirishda xizmatlarning xavf darajasini pasaytirish hamda samaradorlik va sifatni oshirishda mijoz tomonidan autsorsing xizmatlar bozorini tanlash, autsorsing shartnomasini tuzish va boshqarish jarayonlari bo'yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar keltirilgan.*

Ushbu muammolarni hal qilishning AMUI (autsorsing, mijoz, uchinchi tomon va integratsiyalashgan) usulidan foydalanish maqsadga muvofiqligi ishlab chiqilgan.

Tadqiqot jarayoniga ko'ra, autsorsing xizmatlaridan maktabgacha ta'lim tashkilotlarida foydalanish xavfi, samaradorligi va sifatini baholash AMUI usulidan foydalanish natijasida xavf darajasining pasayishi, sifat va samaradorlikning oshishi namoyon bo'lgan.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining tegishli faoliyat sohasidagi eng raqobatbardosh va samarali faoliyat ko'rsatayotgan tashkilotlarni jalb qilish orqali kam xarajat evaziga innovatsion texnologiyalardan foydalanish imkoniyati ta'minlandi, barcha resurslaridan foydalanish samaradorligi va ularni kamaytirish imkoniyatlarini oshirish amalga oshirildi.

Kalit so'zlar: *autsorsing, autsorser, maktabgacha ta'lim tashkiloti, xavf, samaradorlik, sifat, autsorsing xizmat, baholash, narx, autsorsing narxi.*

УДК 339.466.54

АНАЛИЗ РИСКА, ЭФФЕКТИВНОСТЬ И ОЦЕНКА КАЧЕСТВА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ АУТСОРСИНГОВЫХ УСЛУГ В ДОШКОЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ

Эргашева Насиба Рахматуллаевна – самостоятельный соискатель (DSc)

Каршинский инженерно-экономический институт, г. Карши, Узбекистан

Аннотация. *Проблема оценки риска, эффективности и качества использования в дошкольных образовательных организациях, включая цели и задачи аутсорсинговых услуг, является одним из наиболее актуальных вопросов на данный момент, поскольку питание, обучение и разнообразная деятельность детей от 3 до 6 лет в дошкольных образовательных организациях является важной. Представлены научно обоснованные предложения и рекомендации по выбору клиентом рынка аутсорсинговых услуг, заключению аутсорсингового договора и процессам управления для снижения уровня рисков и повышения эффективности и качества услуг.*

Разработана целесообразность использования АКСИ (аутсорсингового, клиентского, стороннего и интегрированного) метода решения этих задач.

По данным исследования, применение АКСИ метода оценки риска, эффективности и качества использования аутсорсинговых услуг в дошкольных образовательных организациях показало снижение уровня риска, увеличение качества и эффективности.

За счет привлечения наиболее конкурентоспособных и эффективных организаций дошкольного образования в соответствующей сфере деятельности была обеспечена возможность использования инновационных технологий с низкими затратами, повышена эффективность использования всех ресурсов и возможности их сокращения.

Ключевые слова: аутсорсинг, аутсорсер, организация дошкольного образования, риск, эффективность, качество, аутсорсинговые услуги, оценка, цена, стоимость аутсорсинга.

UDC 339.466.54

ANALYSIS OF RISK, EFFECTIVENESS AND QUALITY ASSESSMENT OF THE USE OF OUTSOURCING SERVICES IN PRESCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS

Ergasheva, Nasiba Rakhmatullaevna - Independent researcher (DSc)

Karshi engineering-economics institute, Karshi city, Uzbekistan

Abstract. *The problem of evaluating the risk, efficiency and quality of use in preschool educational organizations, including the goals and tasks of outsourcing services, is one of the most urgent issues at the moment, because feeding, teaching and various activities of children aged 3-6 in preschool educational organizations Scientifically based proposals and recommendations are presented on the selection of the outsourcing services market by the client, the conclusion of the outsourcing contract and the management processes to reduce the level of risk and increase the efficiency and quality of services.*

The feasibility of using the ACTI (outsourcing, customer, third party and integrated) method of solving these problems has been developed.

According to the research process, the use of ACTI method of assessing the risk, efficiency and quality of using outsourcing services in preschool educational organizations showed a decrease in the level of risk, an increase in quality and efficiency.

By attracting the most competitive and efficient organizations of preschool education organizations in the relevant field of activity, the opportunity to use innovative technologies at a low cost was provided, the efficiency of using all resources and the possibility of reducing them was increased.

Keywords: *outsourcing, outsourcer, preschool education organization, risk, efficiency. quality, outsourcing service, evaluation, price, outsourcing cost.*

Kirish

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida aoutsorsingni tashkil etishning zamonaviy shakllari, dunyo aoutsorsing xizmatlari bozori va uning geografiyasidagi asosiy tendensiyalar, maktabgacha ta'lim tashkilotlarining ahamiyati, tarkibi va o'ziga xos xususiyatlari, maktabgacha ta'lim tashkilotlarini ta'minlashning sifat jihatidan baholash mezonlari, aoutsorsing xizmatlarini rivojlantirish yo'nalishlari, aoutsorsingni tashkil etishda innovatsion yondashuvlar va raqamli texnologiyalardan foydalanish kabilar bu borada amalga oshirilayotgan ilmiy tadqiqotlarning ustuvor yo'nalishlaridan hisoblanadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari-mamlakatimizdagi uzluksiz ta'lim tizimining boshlang'ich bo'g'inidir. Bu maktabgacha ta'lim tashkilotlariga 3-7 yoshli bolalarni qabul qilinadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining asosiy vazifasi beg'ubor, murg'ak qalbli yosh bolalarni sog'lom o'stirish, umuminsoniy qadriyatlar asosida tarbiyalash, yoshiga mos ravishda zamonaviy bilim va tarbiya berish hamda ma'naviy yuksaltirishdan iboratdir. Natijada yosh bolalarni maktabgacha ta'lim

tashkilotlariga qamrab olish darajasi 2023-yilda 3-7 yoshli bolalarni maktabgacha ta'lim bilan qamrab olish darajasi 74,4 foizga, jumladan, 6 yoshli bolalarni maktabgacha tayyorlov tizimi bilan qamrab olish darajasi 92 foizga yetkaziladi. Bolalar bog'chalaridagi mutaxassis pedagoglar bolalarning qobiliyati imkoniyatlarini aniqlab, qiziqishlarini o'rganib, ota-onalarga bolalar tarbiyasi bo'yicha zaruriy tavsiyalar berishi lozim. Shuning uchun ham ota-onalar maktabgacha ta'lim tashkilotlari bilan muntazam aloqada bo'lislari kerak.

O'zbekiston iqtisodiyotida outsorsing xizmatlari yaqin yillarda paydo bo'ldi. Bu outsorsing shartnomalarini faol ravishda tuzishni boshlagan mahalliy tashkilot va kompaniyalar uchun yangi xizmat ko'rsatish sohasi. Fikrimizcha, outsorsing xizmatlaridan maktabgacha ta'lim tashkilotlarida foydalanish xavfi, samaradorligi va sifatini baholash mahalliy amaliyotda tarqalishini cheklovchi omillardan biri – ulardan foydalanishning ishlab chiqilgan to'g'ri mexanizmining yo'qligi hisoblanadi.

Shu munosabat bilan biz ushbu sohani o'rganishni, tashkilot va kompaniyalar rahbarlarining xato va kamchiliklarga yo'l qo'ymasliklari uchun outsorsing xizmatlaridan maktabgacha ta'lim tashkilotlarida foydalanish xavfi, samaradorligi va sifatini baholashning eng muhim nuqtalarini aniqlashni zarur deb hisoblaymiz. Bunda maktabgacha ta'lim tashkilotlariga ushbu xizmat turidan amalda foydalanish imkonini beruvchi mantiqiy o'ziga xos harakatlar tizimi sifatida ko'rib chiqishni taklif qilmoqchimiz.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Autsorsing xizmatlaridan maktabgacha ta'lim tashkilotlarida foydalanish xavfi, samaradorligi va sifatini baholash muammosi va ularni amaliyotga joriy etishga bag'ishlangan ishlanmalar tahlili, shuningdek, outsorsing xizmatlaridan foydalanish mexanizmi muammosini o'rganish xorijiy va mahalliy iqtisodchi olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari soni va ulardagi joylar sonining ko'payib, bolalarni qamrab olish darajasining oshishida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016-yil 29-dekabrda "2017-2021 yillarga maktabgacha ta'lim tashkilotlari tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori [1] muhim ahamiyatga ega bo'ldi. Bu Qaror asosida maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish Dasturi qabul qilinib, unga asosan davlat, davlat-sherikchilik, xususiy va oilaviy maktabgacha ta'lim tashkilotlari bilan ta'minlash belgilangan edi.

Autsorsing xizmatlaridan maktabgacha ta'lim tashkilotlarida foydalanish xavfi, samaradorligi va sifatini baholash masalalari ko'pgina iqtisodchi olimlar, jumladan Gilmiyarova M.R. [2], Fedorova YE.A., Yermolov A.V. [3], Korneychik M., Lyasuskaya N. [4], Vasilyev A.S., Mirgorodskaya T.V. [5], Yeskova L.F., Drozd A.M., Manevich A.V. [6], Pardayev M.Q. [7], Urazov B.K. [8] tomonidan tadqiq qilinib kelmoqda. Ushbu olimlar va boshqalar. Ushbu tadqiqot yo'nalishining o'ziga xos xususiyati shundaki, mavjud xorijiy va mahalliy ilmiy ishlarning aksariyati faqat outsorsing xizmatlari bozorining ayrim segmentlariga qaratilgan. Bu asosan outsorsingning ma'lum bir turidan foydalanish va u bilan bog'liq muammolarga tegishli tadqiqotlardir.

Autsorsing sohasida olib borilayotgan nazariy tadqiqotlar va O'zbekiston Respublikasi tashkilotlari tomonidan to'plangan juda kam amaliy tajribaga qaramay, outsorsing xizmatlaridan sifatli foydalanish mexanizmi rivojlanish yo'lida bormoqda. Ushbu masala bo'yicha ilmiy ishlarning juda kamligi maktabgacha ta'lim tashkilotlarida outsorsing xizmatlaridan foydalanish xavfi, samaradorligi va sifatini baholash faoliyatini ishlab chiqadigan chuqur va tizimli tadqiqotlar olib borishni taqozo etmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi

Autsorsing xizmatlaridan maktabgacha ta'lim tashkilotlarida foydalanish xavfi, samaradorligi va sifatini baholash tahlili qilish asosida outsorsing xizmatlaridan foydalanish mexanizmini ishlab chiqish va amaliyotga qo'llashning uslubiy ta'minotini yaxshilashga qaratilgan masalalar, mantiqiy fikrlash, qiyosiy tahlil, so'rovnoma, iqtisodiy tahlillash va tizimli tahlil bilan izohlanadi.

Tahlil va natijalar

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida outsorsing xizmatlaridan foydalanish xavfi, samaradorligi va sifatini baholash outsorsing loyihalaridan foydalanish mexanizmida xavflarni boshqarishning eng muhim bosqichlaridan biridir. Iqtisodiy adabiyotlarda bu konsepsiyaning ko'plab ta'riflari mavjud. Biroq, umumiy holatda, xavf deganda xavf omillari va turlarini aniqlash va ularni miqdoriy baholashning tizimli jarayoni tushuniladi. Demak, xavflarni tahlil qilish metodologiyasi bir-birini to'ldiruvchi sifat va miqdoriy yondashuvlarni birlashtiradi. Shu bilan birga, xavfni sifatli tahlil qilishning asosiy vazifasi xavfning manbalari va sabablarini, uning paydo bo'lish bosqichlari va ishlarini aniqlashdir.

Xavf – bu ehtimollik toifasi, shuning uchun noaniqlikni baholash va uning darajasini miqdoriy aniqlash jarayonida ehtimollik hisob-kitoblari qo'llaniladi. Bunday baholash outsorsing loyihasiidan foydalanish maqsadga muvofiqligi to'g'risida qaror qabul qilish uchun keyingi tahlil obyekti bo'ladigan yo'qotishlar nuqtai nazaridan eng mumkin bo'lgan xatarlarni va yo'qotishlar bo'yicha muhimlarni aniqlash imkonini beradi. Ehtimollarni baholash, shuningdek, namunaviy tadqiqotlarning amaliy imkoniyatlarini aniqlashga va kelajakdagi harakatlarni bashorat qilishga yordam beradi. Bunday munosabatlarni o'rganish ular qat'iy, funksional bog'liq emasligi bilan murakkablashadi. Ushbu o'zgaruvchiga ta'sir qiluvchi barcha asosiy omillarni (masalan, foyda, xavf) aniqlash juda qiyin bo'lishi mumkin. Ushbu o'zaro ta'sirlarning aksariyati tasodifiy, noaniq va statistik kuzatishlar soni bilan cheklangan. Bunday sharoitda matematik statistika (ya'ni ma'lumotlarni qayta ishlash va tahlil qilish nazariyasi) iqtisodiy modellarni qurish va ularning parametrlarini baholash, iqtisodiy ko'rsatkichlarning xususiyatlari va ularning o'zaro bog'liqlik shakllari to'g'risidagi farazlarni sinab ko'rish imkonini beradi, bu esa pirovard natijada xizmat qiladi. Iqtisodiy tahlil va prognozlash uchun asos bo'lib, asoslangan iqtisodiy qarorlar qabul qilish imkoniyatini yaratadi.

Shuni ta'kidlash kerakki, outsorsing xizmatlaridan maktabgacha ta'lim tashkilotlarida foydalanish xavfini sifatli baholashdan maqsad ham moliyaviy, xo'jalik va boshqaruv faoliyatiga ta'sir ko'rsatadigan xavflarning asosiy turlarini aniqlashdir. Ushbu yondashuvning afzalligi shundaki, tahlilning dastlabki bosqichida maktabgacha ta'lim tashkilot rahbari xavflarning miqdoriy tarkibi bo'yicha xavf darajasini vizual ravishda baholashi mumkin va bu holatda u ma'lum bir qarorni amalga oshirishdan bosh tortishi mumkin.

Autsorsing xizmatlaridan maktabgacha ta'lim tashkilotlarida sifatli xavfning sifatli tahlilining yakuniy natijalari, o'z navbatida, miqdoriy tahlil uchun dastlabki ma'lumot bo'lib xizmat qiladi, ya'ni faqat qaror qabul qilish algoritmining muayyan operatsiyasini amalga oshirish jarayonida mavjud bo'lgan xavflar baholanadi.

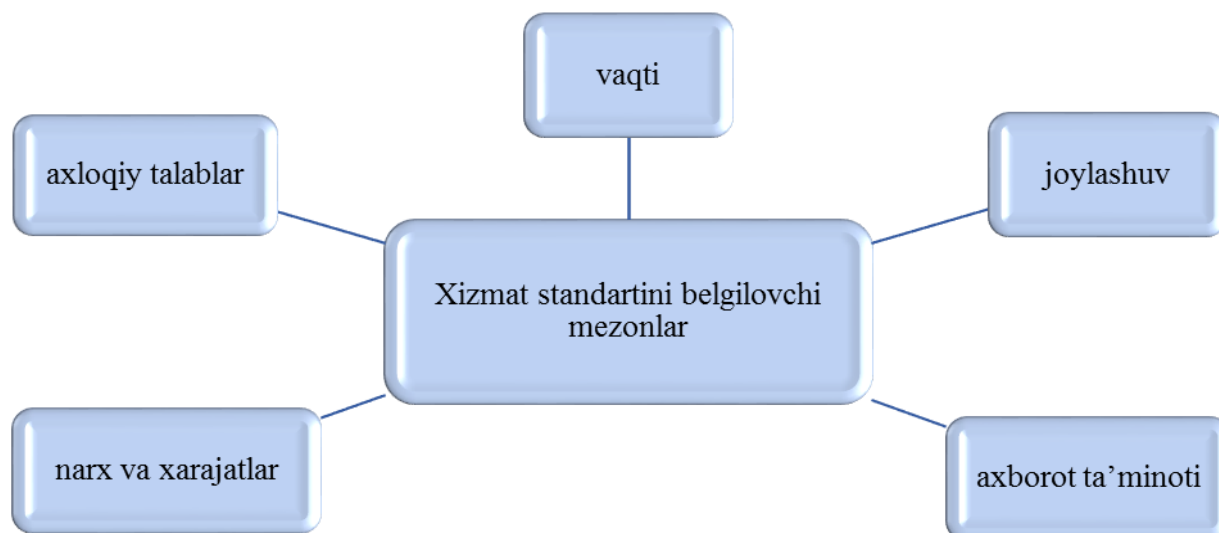
Miqdoriy xavfni tahlil qilish bosqichida uning raqamli qiymatlari hisoblanadi. Mumkin bo'lgan zarar ham aniqlanadi va uning namoyon bo'lishining xarajatlar smetasi beriladi. Nihoyat, miqdoriy baholashning yakuniy bosqichi xavfga qarshi choralar tizimini ishlab chiqish va ularning xarajatlar ekvivalentini hisoblashdir. Miqdoriy xavfni tahlil qilishning eng keng tarqalgan usullari statistik, analitik, ekspert baholash usuli, analogiya usulidir.

Autsorsing xavfini miqdoriy baholashning roli, agar muqobil yechimlar to'plamidan eng katta foyda keltiradigan optimalni tanlash mumkin bo'lganda sezilarli darajada oshadi. Xavfni minimallashtirish maqsadlariga muvofiq eng kam xarajat va yo'qotish bilan eng yaxshi natijaga erishish ehtimoli. Bu yerda ko'rib chiqilayotgan outsorsing jarayonlarining elementlarini aniqlash, miqdoriy baholash, baholash va taqqoslash, iqtisodiy ko'rsatkichlar tizimida ularning tavsifi bilan munosabatlarni, tendensiyalarni, qonuniyatlarni aniqlash kerak.

Sifat ko'rsatkichlarini tahlil qilish ularni baholash tizimini shakllantirishni o'z ichiga oladi. Mijozlarning qoniqish darajasini baholash usullari sohasidagi tadqiqotlar bilan chambarchas bog'liq bo'lgan sifat parametrlarini aniqlash va baholash masalalariga ham qator ilmiy tadqiqotlar bag'ishlangan. Bu kabi tadqiqotlarda mijozlar ehtiyojini qondirish va ularning qoniqish konsepsiyasi xizmat sifati tushunchasini o'z ichiga qamrab oladi.

Sifat parametrlarini baholashdagi muammolar va murakkabliklar baholash mezonlarini rasmiylashtirish, umumlashtirish va tahlil qilish, shuningdek, ularni o'lash usullarini aniqlash kabilar bilan bog'liq hisoblanadi. Xizmatlar sifatini baholashning mavjud usullarining asosiy kamchiliklari ko'pincha ishlab chiquvchilarning muammolarni hal qilishga yetarlicha e'tibor bermasligi va baholash tizimiga kiritilgan muhim parametrlarni tanlashning xizmatlar ko'lamiga bog'liqligi bilan izohlanadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida xizmat ko'rsatish standarti quyidagilarga nisbatan xizmat ko'rsatish tizimining mijozlar bilan o'zaro ta'siriga qo'yiladigan talablarni belgilaydigan me'yoriy shaklda o'rnatilishi kerak. Ya'ni, xizmat standartini belgilashda quyidagi mezonlarga tayanish lozim bo'ladi (1-rasm).

1-rasm. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida outsorsing xizmat ko'rsatish standartlarini belgilovchi mezonlar¹.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida xizmat ko'rsatish vaqti deganda nafaqat xizmat foydalanish uchun sarflangan vaqt, balki mazkur xizmatdan foydalanish uchun belgilangan joyga yetib borish bilan bog'liq vaqtni ham inobatga olish lozim. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarini amalga oshirishda bunga o'xshash ko'plab muammolar vujudga kelgan, xizmat narxi arzon, ammo u ko'rsatiladigan manzilga yetib borish ancha vaqt va xarajat talab qiladi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ko'rsatiladigan outsorsing xizmatining joylashuvini ham hisobga olish lozim, ya'ni mijozlar guruhlari uchun transportdan foydalanish imkoniyatlari bir-biriga yaqin bo'lishi lozim, shuningdek, joylashuv nuqtai nazaridan hudud va binolarga kirish imkoniyatlari hisobga olinishi lozim.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida xizmat haqidagi ma'lumotlar to'liq va ishonchli bo'lishi, ko'rsatilgan xizmatlarning berilgan axborotlarga mos tushishi talab qilinadi. Bunda xizmat ko'rsatish qoidalari, mijozlarning huquqlari, nomaqbul sifat va xizmatlar hajmi uchun da'vo arizasi berish tartibi va boshqalarning ishonchliligi ta'minlanishi lozim. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida outsorsing xizmat narxi va undan foydalanish bilan bog'liq qo'shimcha xarajatlar, maktabgacha ta'lim tashkilotlarining ayrim toifalari uchun belgilangan imtiyozlar to'g'risidagi ma'lumotlarning mavjudligi muhim ahamiyat kasb etadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlariga outsorsinglar xizmatlarini ko'rsatish sifatini kompleks baholashning mazmunli tahlili quyidagi asosiy usullarni aniqlash imkonini beradi:

a) haqiqatda ko'rsatiladigan maktabgacha ta'lim tashkilotlari outsorsing sifatini mavjud standartlariga muvofiqligini monitoring qilish;

¹ Manba: muallif ishlanmasi

b) ko'rsatilayotgan xizmat sifatini aniqlash bo'yicha iste'molchilar fikrini o'rganish, sotsiologik tadqiqotlar;

v) ko'rsatilgan maktabgacha ta'lim tashkilotlari outsorsing xizmatlarining sifat standartlariga muvofiqligini tekshirish bo'yicha nazorat choralari ishlab chiqish va amalga oshirish.

Amaldagi sifatni baholash usullarini tadqiq qilish shuni ko'rsatadiki, aksariyat holatlarda ko'rsatiladigan maktabgacha ta'lim tashkilotlarida outsorsing xizmatlari sifatini baholash so'rovnomalar monitoringi, sotsiologik so'rovlar qo'llaniladi, shu bilan birga, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida outsorsing xizmatlarini ko'rsatish sifatini baholash uchun foydalaniladigan barcha parametrlar to'plami shartli ravishda ikkita asosiy guruhga bo'linadi:

a) avtomatik ravishda olinishi mumkin bo'lgan ma'lumotlar to'plamini aniqlash. Ushbu guruh uchun quyidagi parametrlarni ajratish mumkin: outsorsing xizmatni qabul qilish vaqti; rejalashtirilgan vaqti; xodimlarning xatti-harakatlari ustidan shikoyat qilish imkoniyati; maktabgacha ta'lim tashkilotlarida xizmatlar ko'rsatishda tovarlar va xizmatlarni iste'mol qilish normalariga rioya qilish va boshqalar;

b) ekspert baholash. Bunday holda maktabgacha ta'lim tashkilotlari outsorsing xizmat ko'rsatish sifatini baholash uchun ishlatiladigan asosiy parametrlar to'plami: iste'molchi uchun xizmatdan foydalanish imkoniyati; xodimlar malakasi; xizmatdan qoniqish darajasi; xizmat ko'rsatish shartlari: qulaylik, xushmuomalalik va boshqalar; outsorsing xizmatlarini ko'rsatishdagi tartib-qoidalarga rioya qilinishi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida outsorsingni amalga oshirish natijalarini baholashda ushbu parametrlar majmuasidan foydalanish outsorsing xizmatlari sifatini oshirishning asosiy vositalaridan biri sifatida qaralishi lozim. Yuqorida ta'kidlanganidek, outsorsing qo'shimcha raqobatdosh ustunliklarni ta'minlaydigan biznes jarayonlarini boshqarishning zamonaviy modelidir, shu bilan birga, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida xizmat ko'rsatish samaradorligini oshirish uchun xususiy kompaniyalarning zaxiralaridan foydalanish ushbu afzalliklarning asosiy manbai hisoblanadi.

Autsorsingga topshirilgan maktabgacha ta'lim tashkilotlari sifatini o'lchash tartibini quyidagi asosiy bosqichlar bilan tavsiflash mumkin: 1) baholash holatini aniqlash; 2) ko'rsatkichlar tizimini shakllantirish; 3) xususiyatlarni o'lchash uchun shkalani shakllantirish; 4) taqqoslash asosini tanlash va asoslash; 5) yagona ko'rsatkichlarni yig'ish. Baholash holatini aniqlash bosqichida baholash subyektlarini belgilash talab qilinadi, shuningdek cheklovchi omillar aniqlanadi. Baholash holatiga nisbatan aniqlik ikki yo'l bilan amalga oshirilishi mumkin.

Birinchi yondashuv – maktabgacha ta'lim tashkilotlari muhim belgilari va xususiyatlarini aniqlash va ularni tasniflash. **Ikkinchi yondashuv** — maktabgacha ta'lim tashkilotlarida outsorsing jarayonlar majmui sifatida taqdim etishga asoslanadi va ushbu xizmatdagi individual jarayonlarni va ularning muhim xususiyatlarini taqsimlashni o'z ichiga oladi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida outsorsing xizmatining tanlangan xususiyatlarini o'lchash uchun shkalani shakllantirish bosqichi ko'rsatkichlarni belgilashni o'z ichiga oladi. Bular tashqi ajralib turadigan ko'rsatkichlari, masshtab turini aniqlash (nominal, tartibli, intervalli), o'lchov birliklari (bo'linmalar soni), shuningdek, birlamchi o'lchovning haqiqiyliigi, mustahkamligi va aniqligini tekshirish.

Asosiy bosqichlardan biri – bu taqqoslash bazasini tanlash, individual va o'rtacha hisob-kitoblar bo'lishi mumkin. O'rtacha baholar me'yoriy, indeksli, istiqbolli, ideal, reagnostik yoki prognostik ma'lumotlardan foydalanishga asoslangan va boshqalar sifatida tuzilishi mumkin. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida outsorsing xizmati sifatini baholash shkalasi sifatida 0 dan 1 gacha yoki 0 dan 100 gacha bo'lgan oraliqda normallashtirilgan shkalalardan foydalanish, keyinchalik baholashning yakuniy natijalarini to'rt daraja intervalli shkalaga qisqartirish tavsiya etiladi (jadval).

Shuni alohida ta'kidlash mumkinki, bir vaqtning o'zida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida outsorsing sifatiga qo'yiladigan talablar, ularning normativ va haqiqiy qiymati, sifat talablaridan chetga chiqish ko'rsatkichlari taqqoslanadi.

Jadval

Autsorsing bilan shug‘ullanuvchi korxonaga topshirilgan maktabgacha ta’lim tashkilotlari sifatini baholashning taxminiy shkalasi²

Baho	Interval (umumiy masshtabdagi ulushi, foiz)	Sifat
Baho 1	0-50	Autsorsing sifati maktabgacha ta’lim tashkilotlarida sifat standartiga minimal darajada mos keladi
Baho 2	50-80	Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida autsorsing sifat standarti ma’lum darajada buzilgan holda taqdim etiladi. Buni osongina tuzatish mumkin.
Baho 3	81-90	Autsorsing sifati umumiy hisobda maktabgacha ta’lim tashkilotlarining sifat standartiga mos keladi.
Baho 4	91-100	Autsorsing sifati maktabgacha ta’lim tashkilotlarining sifat standartlariga to‘liq mos keladi

Autsorsingga topshirilgan maktabgacha ta’lim tashkilotlarida autsorsing ko‘rsatish sifatining yakuniy bahosini olish uchun normallashtirish mexanizmlari, ustuvor baholash tartib-qoidalari, yagona ko‘rsatkichlarni yig‘ish va ulardan foydalangan holda barcha mezonlar uchun baholash qiymatlarini birlashtirish kerak, bu ma’lumotlarni umumlashtirish va integral ko‘rsatkichlarni hisoblash imkonini beradi.

Shunday qilib, maktabgacha ta’lim tashkilotlarida autsorsing sifatini o‘lchash va baholashning mavjud usullarini tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, ular asosan xizmatlar ko‘rsatish tizimlari va muddatining tashqi bahosini olishga (ya’ni iste’molchi nuqtai nazaridan baholash) qaratilgan.

Maktabgacha ta’lim tashkilotlari autsorsingga topshiriladigan xizmatlarining sifatini o‘lchash uchun mutaxassislar rahbarlik qilishi kerak bo‘lgan yagona baholash va chora-tadbirlar tizimini joriy etish kerak. Faqat bu holatda xizmatlar sifati ko‘rsatkichlari haqida gapirish mumkin bo‘ladi. Shu sababli olingan natijalarga asoslangan holda qaysi xizmatlarning autsorsingga o‘tkazilishi kerakligini asoslash lozim.

Shu bilan birga, ushbu ro‘yxatga kiritilgan barcha xizmatlar osongina o‘lchanadigan, standartlashtirilgan bo‘lishi kerak, xizmatlarning turli sinflari va holatlariga mos kelishi va ularni baholash jarayonida muhim ishni talab qilmasligi kerak. Faqat bu holatda maktabgacha ta’lim tashkilotlarining sifat halqasini olish mumkin. Biroq bu holda maktabgacha ta’lim tashkilotlari bilan bog‘liq barcha jarayonlarga, shu jumladan, xizmatlar sifati siklida ishlaydigan uchta asosiy jarayonga (marketing, dizayn va xizmatlar ko‘rsatish) operatsion talablarni belgilash uchun sifat tizimining metodologiyasini yaratish talab qilinadi.

Autsorsing xizmatlarining samaradorligi, kelajakda e’tiborga olinishi kerak, ya’ni shartnomani bajarish va yakunlashdan keyin buyurtmachi kompaniyadagi vaziyat qanchalik yaxshilandi. Biroq muzokaralar jarayoni bosqichida autsorsing xizmatlarining samaradorligini mijoz-kompaniyaning potensial yoki haqiqiy xarajatlari va autsorsing narxi nuqtai nazaridan baholash tavsiya etiladi.

Autsorsing xizmatlari bozori amaliyotida keltirilgan usullardan, bizning fikrimizcha, quyidagi:

- daromadning oddiy (hisob-kitob) normasi usuli;
- loyihaning ichki rentabelligini baholash usuli;
- loyihaning sof joriy qiymatini baholash usullaridan foydalanish eng maqbuldir.

Xulosa

Autsorsing xizmatlaridan maktabgacha ta’lim tashkilotlarida foydalanish xavfi, samaradorligi va sifatini baholash quyidagi natijalarga erishish maqsad qilinadi:

- maktabgacha ta’lim tashkilotlari faoliyatini mos vazifalariga yo‘naltirishga erishish uchun sharoit yaratish;

² Manba: muallif ishlanmasi

- barcha darajadagi maktabgacha ta’lim tashkilotlarini ma’muriy-iqtisodiy jihatdan ta’minoti sifatini oshirish;
- outsorsing shartnomasida so‘ralayotgan natijalar sifatini va yetkazib beruvchining javobgarligini batafsil ko‘rsatish imkoniyati (xizmatning shaffofligini oshirish);
- maktabgacha ta’lim tashkilotlarining tegishli faoliyat sohasidagi eng raqobatbardosh va samarali faoliyat ko‘rsatayotgan tashkilotlarni jalb qilish;
- kam xarajat evaziga innovatsion texnologiyalardan foydalanish imkoniyatini ta’minlash;
- atrof-muhit sharoitlariga moslashish qobiliyatini oshirish;
- maktabgacha ta’lim tashkilotlariga kommunal xizmatlarni yetkazib beruvchini o‘zgartirishni soddalashtirish;
- barcha resurslaridan foydalanish samaradorligi va ularni kamaytirish imkoniyatlarini oshirish.

Bularning barchasi maktabgacha ta’lim tashkilotlarida outsorsing texnologiyasidan foydalanishning asosiy maqsadi bo‘lgan xizmat ko‘rsatish sifatini yaxshilashga bevosita ta’sir qiladi.

Adabiyotlar

- [1] O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016-yil 29-dekabrda “2017-2021-yillarga maktabgacha ta’lim tashkilotlari tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Qarori.
- [2] Гилмиярова М.Р. Проблемы и перспективы развития бухгалтерского аутсорсинга // Вестник ВГУ. Серия: Экономика и управление, 2017. - № 2. - С. 76-80.
- [3] Федорова Е.А., Ермолов А.Б. Анализ современных тенденций в аутсорсинге бухгалтерского учета // Финансовая аналитика: проблемы и решений. 2016. №27, С 4-14.
- [4] Корнейчик М., Лягуская Н. Развитие бухгалтерского аутсорсинга в Республике Беларусь [Электронный ресурс]. - 02.05.2018.
- [5] Васильев А.С., Миргородская Т.Б. Проблемы и перспективы аутсорсинга бухгалтерского учета в России // Международный научно-исследовательский журнал, 2015. - Выпуск № 1. Част 2. - С. 19-21.
- [6] Ескова Л.Ф., Дрозд А.М., Маневич А.Б. Аутсорсинг в Республике Беларусь.
- [7] Pardayev M.Q. Xizmat ko‘rsatish, servis va turizm sohaslarini rivojlantirish: muammolar va ularning yechimlari.–Т.: «Iqtisod–moliya». 2008. – 260 b.
- [8] Urozov B.K. va boshqalar. Xizmat ko‘rsatish sohasi korxonalarida buxgalteriya hisobi va auditning dolzarb masalalari. – Т.: “Iqtisodiyot” nashriyoti, 2011. – 260 b.
- [9] Ergasheva N. Outsorsing xizmatlarining iqtisodiy mohiyati va ahamiyati. // “Servis” ilmiy-amaliy jurnali. – Samarqand, 2023 – № 1. – В. 91-95. (08.00.00; №20).
- [10] Ergasheva N. Autosorsing xizmatlari bozorini baholash // Xorazm Ma’mun akademiyasi axborotnomasi. 3/2 – 2023, № 21. – В. 191-193. (ОАК 08.00.00-Iqtisodiyot fanlari; Milliy nashrlar №21)
- [11] Ergasheva N. Analysis of risk, effectiveness and quality assessment of using outsourcing services in preschool educational organizations // Journal of Management Value & Ethics. <https://www.jmveindia.com / journal / Oct – dec. 2023. Vol.13 №04. – P. 47-53. №6>.
- [12] Ergasheva N. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida outsorsing xizmatlarini iqtisodiy baholashning “X2S” mexanizmini shakllantirish yo‘nalishlari // “Servis” ilmiy-amaliy jurnali. – Samarqand, 2023. – № 4. – В. 91-95. (08.00.00; №20).